

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*Miejsce
na naklejkę
z kodem*

**EGZAMIN MATURALNY
Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE**

POZIOM ROZSZERZONY

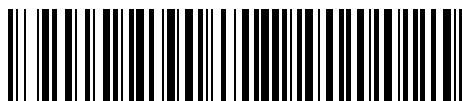
MAJ 2012

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 18 stron (zadania 1 – 27). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Arkusz zawiera trzy części. Część pierwsza arkusza polega na rozwiązaniu testu, część druga wymaga analizy materiałów źródłowych, a trzecia – napisania wypracowania na jeden z podanych tematów.
3. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

**Czas pracy:
180 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 50**

MWO-R1_1P-122

CZĘŚĆ I – Test (20 punktów)**Zadanie 1. (1 pkt)**

Do każdego podanego w tabeli opisu dopisz nazwę odpowiadającej mu formy organizacji społeczeństwa.

	Opis przemian społecznych	Nazwa formy organizacji społeczeństwa
A.	Po I wojnie światowej rozwijający się przemysł stał się najistotniejszą częścią gospodarki, w której zatrudnienie znalazło ponad 60% społeczeństwa państw Europy Zachodniej.	Spółeczeństwo przemysłowe
B.	Po II wojnie światowej proces rozwoju gospodarczego doprowadził do przewagi sektora usług i spadku znaczenia dotychczasowych dziedzin produkcji.	Spółeczeństwo poprzemysłowe
C.	W latach 90. XX wieku w związku z upowszechnieniem się technik komunikacyjnych i informacyjnych najważniejszą rolę zaczęło odgrywać zarządzanie informacją i dostęp do niej.	Spółeczeństwo informacyjne

Zadanie 2. (1 pkt)

Podkreśl alternatywną nazwę uwarstwienia społecznego.

- A. struktura społeczna
- ☒ B. stratyfikacja społeczna
- C. strukturalizacja społeczna
- D. dychotomiczna struktura społeczna

Zadanie 3. (1 pkt)

Podaj nazwy dwóch rodzajów ruchliwości pionowej.

- DEGRADACJA
- AWANS

Zadanie 4. (1 pkt)

Podkreśl nazwę ideologii, której założenia przedstawiono w tekście.

Socjaliści, wznieciwszy zazdrość (ubogich do bogatych), mniemają, że dla usunięcia przepaści między nimi znieść trzeba prywatną własność [...]. Poprzez tę przemianę posiadania prywatnego na wspólne, zapewniającą, jak sądzą, równy podział rzeczy i korzyści, spodziewają się socjaliści uleczyć obecne zło. To jednak nie rozwiąże trudności, a samej klasie robotników przyniesie w rezultacie szkodę. Jest ponadto ten pogląd niesprawiedliwym; zadaje bowiem gwałt prawym właścicielom [...].

Celem państwa objęci są wszyscy obywatele: jest nim bowiem dobro wspólne [...]. Państwo winno otoczyć opieką różne interesy robotnika [...], wyzwolić pracowników z niewoli ludzi chciwych, którzy dla celów zysku bez miary nadużywają osób, jak rzeczy martwych.

Źródło: *Historia doktryn politycznych i prawnych do początku XX wieku. Materiały źródłowe*, Lublin 2003.

- ☒ A. katolicka nauka społeczna
- B. komunizm
- C. liberalizm
- D. socjaldemokracja

Zadanie 5. (1 pkt)

Podaj nazwę modelu państwa, którego założenia przedstawiono w tekście.

Państwo, poza utrzymaniem prawa i porządku, zapewnia powszechny dostęp do oświaty i służby zdrowia; gwarantuje najuboższym szereg osłon socjalnych; w gospodarce podejmuje działania zmierzające do regulowania rynku.

nazwa modelu państwa – ..OPIEKUŃCZE.....

Zadanie 6. (2 pkt)

Do każdej podanej w tabeli nazwy państwa dopisz obowiązującą w nim metodę wyboru prezydenta oraz zakres jego kompetencji. Odpowiedzi wybierz spośród poniższych.

metody wyboru prezydenta: 1. wybory powszechne bezpośrednie; 2. wybory przez parlament; 3. wybory powszechne pośrednie; 4. wybory przez organ składający się m.in. z parlamentarzystów

zakresy kompetencji prezydenta: 5. podlegają mu organy władzy wykonawczej; 6. jego rola ogranicza się do funkcji reprezentacyjnych; 7. podlegają mu inne organy władzy; 8. może przewodniczyć posiedzeniom rządu i decyduje o polityce zagranicznej i bezpieczeństwa

	Państwo	Metoda wyboru prezydenta (1–4)	Zakres kompetencji prezydenta (5–8)
A.	Republika Federalna Niemiec	4	6
B.	Republika Francuska	1	8
C.	Stany Zjednoczone Ameryki	3	5

Zadanie 7. (1 pkt)

Do każdej podanej nazwy państwa dopisz nazwę występującego w nim systemu partyjnego. Odpowiedzi wybierz spośród: system kooperacji partii, system dwublokowy, system dwupartyjny, system dwuipółpartyjny, system partii hegemonicznej.

A. Francja – ..DWUBLOKOWY.....

B. Wielka Brytania – ..DWUPARTYJNY.....

C. Szwajcaria – ..KOOPERACJI PARTII.....

Zadanie 8. (1 pkt)

Rozstrzygnij, które zdania dotyczące ustroju Rzeczypospolitej Polskiej są prawdziwe, a które fałszywe. W tabeli obok każdego zdania wpisz odpowiednio *prawda* lub *fałsz*.

	Zdanie	Prawda / Fałsz
A.	Zgromadzenie Narodowe jest zwoływane przez Prezesa Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej.	FAŁSZ
B.	Rada Ministrów ma w Rzeczypospolitej Polskiej prawo inicjatywy ustawodawczej.	PRAWDA
C.	Ważność wyborów parlamentarnych w Rzeczypospolitej Polskiej stwierdza Państwowa Komisja Wyborcza.	FAŁSZ

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	Maks. liczba punktów	1	1	1	1	1	2	1	1
	Uzyskana liczba punktów								

Zadanie 9. (1 pkt)

Podaj nazwę stanowiska osoby, która w podanej w tekście sytuacji przejęła, zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązki głowy państwa.

Po II turze wyborów prezydenckich w Polsce w lipcu 2010 roku prezydent elekt Bronisław Komorowski, pełniący jako Marszałek Sejmu obowiązki głowy państwa, złożył mandat poselski.

MARSZAŁEK SENATU.....

Zadanie 10. (1 pkt)

Do każdej podanej w tabeli fotografii oraz informacji o polskim premierze dopisz jego imię i nazwisko.

	Prof. dr hab.; kierował rządem przez całą kadencję parlamentu; jego rząd wprowadził cztery reformy: administracyjną, oświaty, służby zdrowia i ubezpieczeń społecznych.		Prof. dr hab.; dwukrotnie był premierem; raz stał na czele rządu mniejszościowego; pełnił także funkcje: ministra finansów, wicepremiera i Prezesa Narodowego Banku Polskiego.
A. JERZY BUZEK		B. MAREK BELKA	

Zadanie 11. (1 pkt)

Zaznacz w tabeli literą P imię i nazwisko osoby, która pełniła urząd Rzecznika Praw Obywatelskich jako pierwsza, a literą O – imię i nazwisko osoby, która pełniła ten urząd jako ostatnia.

	Imię i nazwisko Rzecznika Praw Obywatelskich	Chronologia
A.	Janusz Kochanowski	O
B.	Ewa Łętowska	P
C.	Adam Zieliński	
D.	Tadeusz Zieliński	
E.	Andrzej Zoll	

Zadanie 12. (1 pkt)

Do każdego podanego w tabeli opisu kompetencji dopisz pełną nazwę właściwego organu Rzeczypospolitej Polskiej.

	Kompetencje organu	Nazwa organu
A.	Sprawdza legalność, gospodarność, rzetelność i celowość działań organów administracji rządowej oraz NBP.	NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
B.	Strzeże praworządności oraz czuwa nad ściganiem przestępstw.	PROKURATURA

Zadanie 13. (1 pkt)

Do każdego podanego w tabeli opisu dopisz nazwę właściwego rodzaju prawa. Odpowiedzi wybierz spośród: prawo rzeczowe, prawo rodzinne, prawo spadkowe, prawo handlowe.

	Opis rodzaju prawa	Rodzaj prawa
A.	Reguluje kwestie powstawania, łączenia i rozwiązywania spółek, m.in. akcyjnych i komandytowych.	HANDLOWE
B.	Reguluje instytucję własności oraz inne formy korzystania z ruchomości i nieruchomości.	RZECZOWE
C.	Reguluje stosunki społeczne wynikające z pokrewieństwa, powinowactwa i opieki.	RODZINNE

Zadanie 14. (1 pkt)

Podkreśl nazwę aktu prawnego, z którego pochodzi podany przepis prawny.

Art. 415. Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

A. kodeks karny

☒ B. kodeks cywilny

C. kodeks postępowania karnego

D. kodeks postępowania cywilnego

Zadanie 15. (1 pkt)

Podaj nazwę ładu międzynarodowego, którego cechy przedstawiono w tekście.

Zmienił się charakter konfliktów, a siła, również militarna, państw zależy od sposobu, w jaki wytwarzają bogactwo [...]. Wkraczamy w świat [...], w którym żadne mocarstwo nie będzie w stanie samodzielnie dyktować warunków gry.

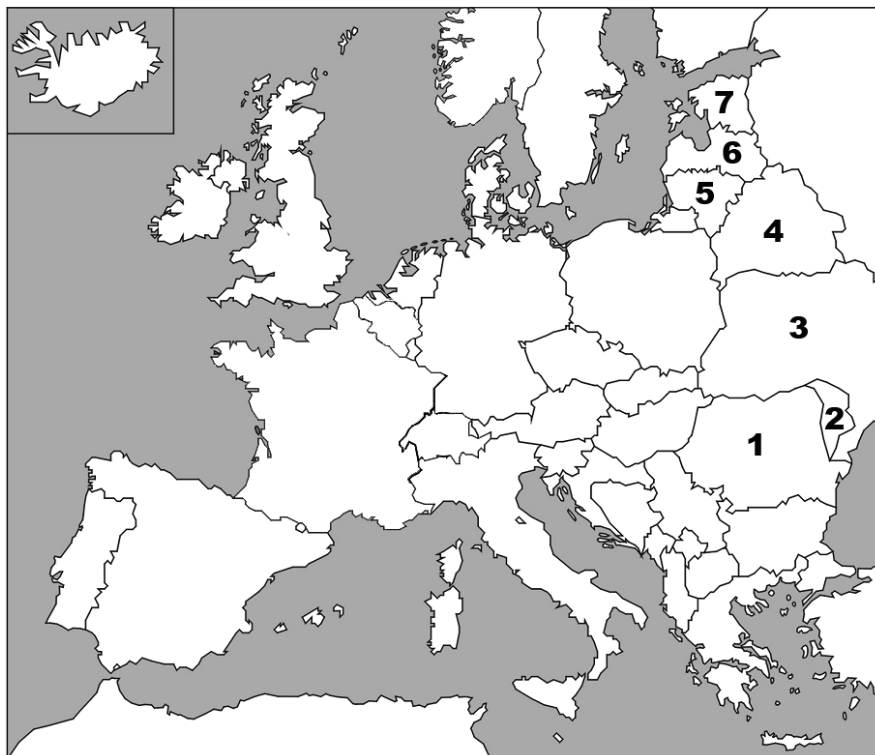
Źródło: E. Bendyk, *Klasa z kasą*, „Polityka”, nr 26/2010.

ŁAD WIELOBIEGUNOWY

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
	Maks. liczba punktów	1	1	1	1	1	1	1
	Uzyskana liczba punktów							

Zadanie 16. (2 pkt)

Na podstawie mapy i własnej wiedzy uzupełnij tabelę dotyczącą państw, które powstały po upadku ZSRR. Do każdego podanego opisu dopisz nazwę właściwego państwa oraz numer, którym oznaczono je na mapie.

	Opis państwa	Nazwa państwa	Numer na mapie
A.	Państwo graniczące z Łotwą. Polacy, zamieszkujący głównie okręg stołeczny, stanowią w nim jedną z dwóch najliczniejszych mniejszości narodowych.	LITWA	5
B.	Państwo graniczące z Ukrainą. Władza centralna nie kontroluje całego terytorium państwa. Największy liczebnie naród stanowią w nim przedstawiciele romańskiej grupy językowej.	MOŁDAWIA	2
C.	Państwo należące do Unii Europejskiej i NATO. Środkiem płatniczym jest w nim euro. Naród dominujący liczebnie stanowią przedstawiciele ugrofińskiej grupy językowej.	ESTONIA	7

Zadanie 17. (1 pkt)

Uzupełnij tabelę, wpisując miejsca podpisania umów międzynarodowych stanowiących podstawę integracji europejskiej.

	Nazwa umowy	Rok podpisania	Miejsce podpisania
A.	Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali	1951	PARYŻ
B.	Traktat o Unii Europejskiej	1992	MAASTRICHT

Zadanie 18. (1 pkt)

Rozstrzygnij, które zdania dotyczące prawa wtórnego Unii Europejskiej są prawdziwe, a które fałszywe. W tabeli obok każdego zdania wpisz odpowiednio *prawda* lub *fałsz*.

	Zdanie	Prawda/ Fałsz
A.	Rozporządzenia to najważniejsze akty prawne, mają moc wiążącą, stosuje się je we wszystkich państwach członkowskich, obowiązują tak samo, jak prawo krajowe.	PRAWDA
B.	Dyrektywy to wiążące akty prawne, które – adresowane do obywateli państw członkowskich – pozostawiają adresatom swobodę wyboru środków służących osiągnięciu wyznaczonego celu.	FAŁSZ
C.	Decyzje to akty zindywidualizowane, dotyczące konkretnych przypadków i niemające charakteru prawotwórczego.	PRAWDA

CZĘŚĆ II – Analiza materiałów źródłowych (10 punktów)

Zadanie 19. (1 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego wykonaj polecenia.

Demokracja jako forma ustrojowa dopiero wtedy ma realne szanse na społeczne zakorzenienie, naturalne i sprawne funkcjonowanie, gdy ma oparcie w demokratyzmie wzorów kulturowych, w cechach mentalności oraz obyczajowości rozpowszechnionej i dominującej w danym społeczeństwie. Co więcej, gdy niejako wyrasta z utrwalonej, względnie ciągłej tradycji demokratyzmu w stosunkach społecznych [...]. Demokracja „narzucana” (np. importowana i przeszczepiana przez suwerenny, może nawet światły, modernizacyjnie nastawiony ośrodek reformatorski czy też „nadawana” krajom wyzwolonym z dyktatur siłą nacisku zewnętrznego [...]) przyjmuje się, jak wiadomo, opornie. I raczej sama degeneruje się w zderzeniu z lokalną tradycją autorytarną i konserwatywną niż przekształca więzi społeczne [...].

Trudno o rzeczywisty i pełny, czyli autentyczny demokratyzm w warunkach ostrych kontrastów socjalno-ekonomicznych, sztywnej hierarchizacji społeczeństwa, antagonizmów i niemal wojennych konfliktów społecznych [...]. Możliwa jest demokracja pozorna, fasadowa, selektywna (i o tyle ułomna).

Źródło: M. Karwat, *Kryteria demokratyzmu postaw społecznych, stosunków politycznych i państwa* [w:] K.A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski (red.), *Spółeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych*, Warszawa 2007.

A. Wskaż warunki, które – zdaniem autora tekstu – muszą być spełnione, aby demokracja była pełna i autentyczna.

- oparcie w demokratyzmie wzorców kulturowych, gdy jest wynikiem obyczajów i mentalności powszechnych
- rozpowszechnionych i ważnych dla danego społeczeństwa
- stosunki społeczne są prowadzone od dłuższego czasu z zachowaniem zasad demokratycznych

B. Podaj sformułowany przez autora tekstu argument przeciwko odgórnemu wprowadzaniu demokracji.

Odgórne wprowadzanie demokracji bez chęci i woli lokalnej społeczności nie przyjmie się wśród ludzi nieprzekonanych do pomysłów osób z zewnątrz; a ufającymi w lokalne tradycje zgodne; z którymi żyją już od jakiegoś czasu. Demokracja taka, prędzej czy później zacznie ewoluować w kierunku pierwotnego ustroju.

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	16.	17.	18.	19.
	Maks. liczba punktów	2	1	1	1
	Uzyskana liczba punktów				

Zadanie 20. (1 pkt)

Na podstawie wykresu i tabeli oceń, czy społeczeństwo polskie postrzega demokrację jako wartość uniwersalną i nadrzędną. Odpowiedź uzasadnij.

Wykres. Który z wymienionych poglądów na temat demokracji jest bliższy Pana/ Pani opinii?

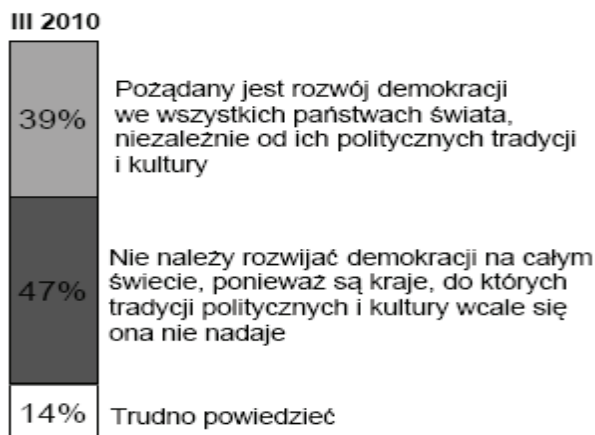

Tabela. Postawy społeczeństwa polskiego wobec demokracji

	Czy zgadza się Pan/ Pani ze stwierdzeniem, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż demokratyczne?	Czy zgadza się Pan/ Pani ze stwierdzeniem: dla ludzi takich jak ja nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne?
	marzec 2010 r.; wskazania w procentach	
Zgadzam się	43	41
Nie zgadzam się	36	48
Trudno powiedzieć	21	11

Na podstawie: *Postawy wobec demokracji, jej rozumienie oraz oceny*, Komunikat z badań CBOS BS/60/2010.

.. Według polskiego społeczeństwa demokracja nie jest wartością nadrzędną i uniwersalną, do której należy dążyć za wszelką cenę. Świadczy o tym fakt, .. iż prawie połowa ankietowanych uważa, że są na świecie państwa, do .. których demokracja się nie nadaje. Aż 43 % Polaków stwierdza, że w .. niektórych sytuacjach rządy niedemokratyczne są lepsze, a aż dla 41% .. ankietowanych nie ma znaczenia czy rządy, pod którymi żyją są .. demokratyczne czy też nie. ..

Zadanie 21. (1 pkt)

Na podstawie tekstów źródłowych wskaż różnice w etapach demokratyzacji państw arabskich i Turcji.

„New York Times” z 28 grudnia 1989 roku donosił, że pewien mieszkaniec Egiptu indagowany na temat przemian w Europie Wschodniej powiedział: „Nie ma teraz ucieczki przed demokracją”. Czyżby przewidywał on demokratyzację świata arabskiego na zasadzie efektu lawiny, o którym szeroko rozpisywał się teoretyk demokratyzacji Samuel P. Huntington?

[...] to, co obecnie obserwujemy to tylko jeden z etapów modelowej fali demokratyzacji polegający na tym, że w wyniku masowych spontanicznych protestów obalane są rządy autorytarne [...]. W modelowym ujęciu fala demokratyzacji obejmuje jeszcze dwa etapy, a mianowicie: ustanowienie reżimu demokratycznego oraz jego konsolidację.

Źródło: S. Sulowski, *Bliski Wschód między demokratyzacją a rewolucją*, www.oapuw.pl

Po zakończeniu II wojny światowej rozpoczął się proces transformacji ustrojowej doprowadzający do stworzenia podstaw państwa demokratycznego w Turcji [...]. Wybory parlamentarne przestały mieć charakter fasadowy wraz z upadkiem systemu jednopartyjnego, do czego przysłużył się prezydent Turcji [...] İsmet İnönü [...]. Jeśli chodzi o respektowanie zasad demokracji oraz praw człowieka, wyróżniały się jednak przede wszystkim reformy z lat 2002–2004 mające na celu spełnienie politycznych kryteriów członkostwa w Unii Europejskiej, tzw. kryteriów kopenhaskich. [...] (Obecnie) mamy do czynienia w Turcji z demokracją nieskonsolidowaną, a więc z takim systemem politycznym, w którym występują instytucje proceduralnej demokracji, ale brakuje rzeczywistego konsensu elit odnośnie demokratycznego porządku w polityce.

Źródło: A. Szymański, *Od autorytaryzmu do demokracji – ewolucja reżimu politycznego Republiki Turcji*, „Społeczeństwo i Polityka. Pismo edukacyjne”, nr 2/2009.

- pierwszy początkowy etap polegający na zerwaniu ze starym systemem w krajach arabskich odbywa się za pomocą masowych protestów ludzi, którzy obalają rządy autorytarne, natomiast w Turcji sam prezydent przysłużył się do zmiany systemu 1 partyjnego na wielopartyjnym
- w państwach arabskich najpierw deklaruje się, że jest demokracja, a dopiero później stopniowo wprowadzone są elementy instytucji demokratycznego państwa prawnego, natomiast w Turcji najpierw wprowadzono zasady demokracji i poszanowanie praw człowieka, mimo że elity polityczne ciągle nie są pewne czy system ten jest już demokracją

Zadanie 22. (2 pkt)

Na podstawie tekstów źródłowych i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Pierwsze lata przemian społeczno-politycznych w krajach WNP ujawniły, że transformacja posttotalitarna wcale nie musi być procesem jednoliniowym prowadzącym do realizacji zunifikowanego modelu demokracji, a także wiązać się z fundamentalną wymianą elit władzy [...]. Również nie sprawdziła się teza, że transformacja demokratyczna jest wyjściową i warunkującą wdrażanie mechanizmów wolnego rynku. [...]

[*Aksamitne rewolucje*] przyniosły efekt odmienny od oczekiwanego. Zamiast dać impuls do wymiany przywódców i elit władzy, przyspieszenia procesów demokratyzacji i budowy społeczeństw obywatelskich, skutkowały kryzysami i autorytaryzmem [...].

Źródło: T. Bodio (red.), *Przywództwo, elity i transformacje w krajach WNP. Problemy metodologii badań*, Warszawa 2010.

Wyrażenie „aksamitna rewolucja” po raz pierwszy użyte zostało jeszcze w okresie trwania trzeciej fali na określenie pokojowego przejęcia władzy w Czechosłowacji w 1989 r. Od tego czasu termin ten poniekąd usamodzielniał się – zaczął służyć ogólnej charakterystyce rodzajowej rewolucji demokratycznych czwartej fali [...]. Aksamitne rewolucje, inspirowane i popierane przez Stany Zjednoczone, wstrząsnęły geopolityką obszaru byłego ZSRR [...]. Jeśli chodzi o prezydenta George’a W. Busha, to na wiosnę 2005 r. potwierdził on wolę Stanów Zjednoczonych, by eksportować demokrację nawet do najbardziej oddalonych zakątków na świecie. Mówił o zalewającej planetę „fali wolności”.

Źródło: V. Aviotutskii, *Aksamitne rewolucje*, Warszawa 2007.

A. Wskaż argumenty krytyczne wobec rewolucji aksamitnych na obszarze WNP.

- Zamiast demokratyzacji i budowy społeczeństw powodowały kryzysy i autorytarne rządy nowych przywódców
- Nie wprowadziła zasad działania wolnego rynku

B. Wymień państwa postradzieckie, w których w XXI wieku doszło do rewolucji aksamitnych.

- UKRAINA
- GRUZJA

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	20.	21.	22.A.	22.B.
	Maks. liczba punktów	1	1	1	1
	Uzyskana liczba punktów				

Zadanie 23. (1 pkt)

Na podstawie tekstów źródłowych wskaż podobieństwo i różnicę w czynnikach, na których oparta jest tożsamość Białorusinów w Polsce i Polaków na Białorusi.

Białorusinem na Białostocczyźnie jest [na ogół] ten, kto Białorusinem się czuje, jest wyznania prawosławnego, pozostaje w bliskim związku z białoruską kulturą, urodził się w białoruskiej rodzinie, cechuje się postawami solidarności etnicznej. Obok wyznania prawosławnego, podstawową częścią składową białoruskiej tożsamości narodowej jest posiadanie własnego odrębnego języka [...]. Przynależność do kategorii Białorusinów ukształtowana została głównie na zasadzie rozbudowanych więzi wewnątrzgrupowych [a nie] w wyniku poczucia solidarności z białoruskim państwem.

Źródło: A. Sadowski, *Pogranicze polsko-białoruskie. Tożsamość mieszkańców*, Białystok 1995.

Według spisu z 1989 roku [w Białoruskiej SRR] tylko 56 tys. Polaków (13,3%) wymieniło polski jako język ojczysty [...]. Dodatkowo 2/3 mówiących po polsku posługuje się miejscowym dialektem regionalnym, często bez umiejętności czytania i pisanie w tym języku. Dużo większą rolę odgrywa religia. Szczególnie wśród starszych osób ze środowiska wiejskiego katolicyzm stanowi jedyny, zastępujący wszystkie inne, wyznacznik polskiej identyfikacji [...]. Dla zdecydowanej większości miejscowych Polaków polskość jest wyborem dokonywanym wbrew cechom ich kultury, która jest etnicznie tradycyjnie białoruska lub nabyta rosyjska.

Źródło: C. Żołędowski, *Białorusini i Litwini w Polsce, Polacy na Białorusi i Litwie. Uwarunkowania współczesnych stosunków między większością i mniejszościami narodowymi*, Warszawa 2003.

podobieństwo – zarówno Polacy mieszkający na Białorusi, jak i Białorusini żyjący w Polsce za ważny aspekt zachowania tożsamości uważają religię. Dla Białorusinów religia prawosławna, zaś dla Polaków religia katolicka często są jedynymi wyznacznikami narodowej identyfikacji;
różnica – Według Białorusinów podstawową częścią składową tożsamości narodowej jest posiadanie, własnego odrębnego języka, natomiast tylko 13 % mieszkających na Białorusi Polaków traktuje Polski jako język ojczysty a do tego większość mówiących w tym języku nie potrafi czytać i pisać.

Zadanie 24. (1 pkt)

Na podstawie tabeli sformułuj wniosek dotyczący zależności między rodzajem praw mniejszości a stopniem ich akceptacji społecznej.

Tabela. Postawy społeczeństwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych

Czy przedstawiciele mniejszości narodowych lub etnicznych powinni:	tak	nie	trudno powiedzieć
	w procentach		
– mieć możliwość nauki swojego języka w szkołach polskich na dodatkowych lekcjach?	82	11	7
– mieć możliwość uczenia się w swoim języku?	61	29	10
– mieć możliwość umieszczania tablic z nazwami miejscowości we własnym języku obok tablic z nazwami polskimi, tam gdzie mieszkają?	26	63	11
– być zwolnieni z wymogu przekroczenia progu 5% głosów w skali kraju, aby wejść do Sejmu RP?	18	57	25

Na podstawie: *Tożsamość narodowa Polaków oraz postrzeganie mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce*, Komunikat z badań CBOS BS/84/2005.

- Prawa osobiste, które miały przysługiwać mniejszościom narodowym i etnicznym tj. możliwość nauki swojego języka na dodatkowych lekcjach czy uczenia się w swoim języku cieszą się wśród społeczeństwa polskiego bardzo dużą akceptacją - odpowiednio 82 % i 61% ankietowanych jest za przyznaniem tych praw, natomiast prawa polityczne tj. mniejszy próg wyborczy czy prawa oddziałujące także na polskie społeczeństwo tj. nazwy ulic w obcym języku spotykają się ze zdecydowanym sprzeciwem, odpowiednio 57% i 63% jest absolutnie na nie.**

Zadanie 25. (2 pkt)

Na podstawie tekstów źródłowych wykonaj polecenia.

Wśród typowych sformułowań definiujących, co to znaczy być Polakiem, najczęściej pojawiały się następujące: być Polakiem to „nie skrywać polskości”, „nie wypierać się polskości”, „nie wstydzić się polskości”, „nie obawiać się polskości” [...]. Przerwanie międzypokoleniowego przekazu polskości jest postrzegane jako „zdrada” polskości [...].

Nie można „stać się” Łotyszem, czy Rosjaninem, kiedy pochodzi się z polskiej rodziny [...]. Bóg, powołując człowieka do życia, powołuje go jako przedstawiciela określonego narodu – Polaka, Łotysza, Rosjanina [...]. Świadoma zmiana narodowości, odrzucenie swej narodowości, nie zrywa więzi z narodem. Ktoś, kto to czyni, jest nadal postrzegany jako członek narodu, lecz uważa się go za odszczepieńca, zdrajcę [...].

Wynarodowienie, pomimo tzw. przyczyn obiektywnych, takich jak [w okresie ZSRR]: rusyfikacja, brak polskich szkół, [...] brak polonijnych organizacji, posiada również przyczyny o charakterze subiektywnym [...]. Wyparcie się polskości, odrzucenie jej miało często na celu – jak to wynika z potocznych obserwacji – poprawę bytu, zwiększenie szans życiowych, zrobienie kariery.

Źródło: T. Biernat, *Być Polakiem na Łotwie. Świat życia codziennego*, Toruń 2003.

Traktowanie identyfikacji narodowej jako cechy predestynowanej w sposób automatyczny i fatalistyczny coraz mniej odpowiada perspektywom współczesnego świata, nacechowanego przestrzenią i społeczną ruchliwością. Większość ludzi, także w rozwiniętych krajach Europy, zachowuje wprawdzie w ciągu swego życia narodowość przekazaną przez rodzinę swego pochodzenia, nie jest to jednak naturalna konieczność, ale rezultat kulturowego oddziaływania, które może ulec modyfikacji. [...] identyfikacja narodowa może ulec całkowitej przemianie w toku życia jednostki. Taka przemiana jest tutaj określana jako konwersja narodowa.

Źródło: A. Kłosowska, *Kultury narodowe u korzeni*, Warszawa 2005.

A. Wymień dwa typy przyczyn asymilacji łotewskich Polaków i do każdego z nich podaj przykład.

- osobiste - brak polskich szkół na terenie Łotwy.....
- subiektywne - zwiększenie szansy na zrobienie kariery, zdobycie lepszej pozycji zawodowej.....

B. Wskaż niezgodność pomiędzy wiedzą naukową zaprezentowaną w drugim z tekstów a przekonaniami łotewskich Polaków na temat zmiany narodowości.

Obecnie w nauce dominuje pogląd iż identyfikacja narodowa w trakcie życia może ulec całkowitej przemianie.

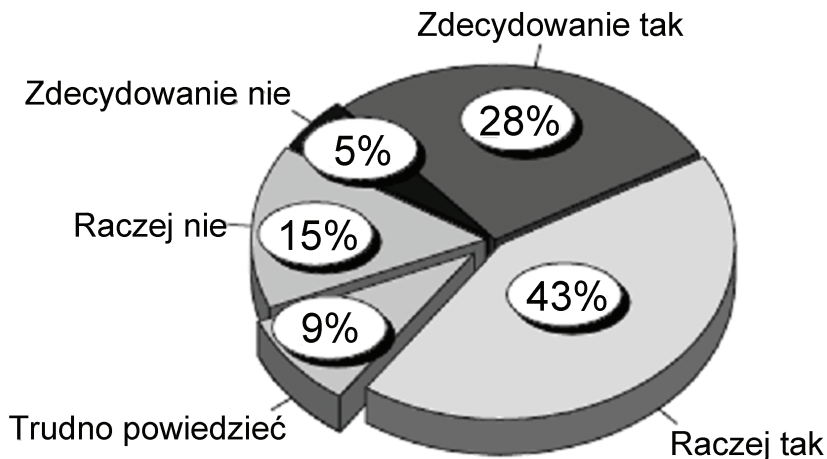
- Owszem każdemu człowiekowi zostaje przekazana przez rodzinę pewna tożsamość narodowa, jednak na skutek ciągłego przemieszczania się po Europie może ona się diametralnie zmienić. Jest to normalne, powszechne.....
- zjawisko zwane konwersją narodową. Polacy na Łotwie natomiast uważają, iż zerwanie z polskimi tradycjami to zdrada polskości, coś nienaturalnego, bowiem wedle ich wierzeń to Bóg powołuje człowieka do życia jako.....
- przedstawiciela danego narodu, więc jakiegokolwiek odrzucenie czy świadoma zmiana swej narodowości jest czymś źle widzianym i nienaturalnym.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	23.	24.	25.A.	25.B.
	Maks. liczba punktów	1	1	1	1
	Uzyskana liczba punktów				

Zadanie 26. (1 pkt)

Na podstawie wykresu oraz tekstu źródłowego oceń, czy deklaracje większości społeczeństwa polskiego na temat identyfikacji z dwoma narodami są zgodne z przedstawionymi w tekście wynikami badań i poglądami. Odpowiedź uzasadnij.

Wykres. Czy jest możliwe, że ktoś czuje się związany jednocześnie z dwoma narodami?

Źródło: Tożsamość narodowa Polaków oraz postrzeganie mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, Komunikat z badań CBOS BS/84/2005.

[Wśród badanych przedstawicieli mniejszości ukraińskiej w Polsce obecne] są typy: Ukrainiec integralny o silnym poczuciu narodowej odrębności; „Ukrainiec z Polski”, podkreślający swój związek z polskim państwem i obywatelstwem; Ukrainiec-Polak odrzucający jednoznaczną deklarację jedynej narodowości [...]. Zwłaszcza w sytuacjach pogranicza jednostki oscylują często między dwiema zbiorowościami narodowymi i ich kulturami [...]. Zachowanie dwukulturowości, a nawet dwunarodowości, jest możliwe i może okazać się płodne w świecie wartości nowej ojczyzny pod warunkiem, że zostanie zaakceptowane przez jednostkę oraz jej nowe otoczenie, a nie będzie źródłem niepokojącej ambiwalencji. Kultura polska zasymilowała w swoich dziejach wiele elementów etnicznych wschodnich i zachodnich, zyskując dzięki temu bogactwo i atrakcyjność.

Źródło: A. Kłoskowska, *Kultury narodowe u korzeni*, Warszawa 2005.

Na podstawie analizy źródeł uznaję, że deklaracje społeczeństwa polskiego są zgodne z wynikami badań i poglądami.

Wedle grafu Polacy uważają, że jest możliwe być związanym z dwoma narodami jednocześnie (43% raczej tak i 28% zdecydowanie tak); co ma odzwierciedlenie w tekście w postaci „Ukraińca - Polaka”, który nie jest w stanie zdecydować z którym narodem czuje się związany bardziej. Jednak możliwe jest też zdecydowanie trwanie przy jednym z bliskich narodów; a działa to w dwie strony - albo identyfikujemy się z krajem z którego pochodzimy; albo z tym w którym mieszkamy.

CZĘŚĆ III – Wypracowanie (20 punktów)**Zadanie 27. (20 pkt)**

Wybierz jeden z podanych tematów i napisz wypracowanie. Wykorzystaj materiały źródłowe zamieszczone w II części arkusza.

Temat nr 1

Scharakteryzuj sytuację prawną mniejszości narodowych i etnicznych we współczesnej Polsce oraz procesy społeczno-kulturowe, którym podlegają.

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	26.	27.I.	27.II.	27.III.
	Maks. liczba punktów	1	18	1	1
	Uzyskana liczba punktów				

[illegible]

[illegible]

[illegible]

BRUDNOPIS